

Scoren met de sportbiografie

Hoe je niet-lezers aan het lezen krijgt

Gijp, Kieft, Geen Genade (Andy van der Meijde), *Vechtlust* (Fernando Ricksen), *Mijn gevecht* (Thomas Dekker). Het zijn allemaal sportbiografieën die torenhoge verkoopcijfers haalden. Uitgeverij Voetbal Inside boorde met deze boeken een nieuwe doelgroep aan: de niet lezende mannen. Wat is het geheim van dit succes?

'Het gaat steeds een beetje beter met me. Maar het is niet altijd een vrolijk verhaal.'

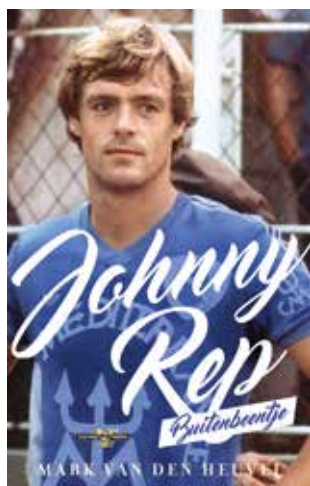
'Vertel 's?'

'Bijna twintig jaar verslaafd geweest. Coke. Veel gedronken, veel absurde dingen meege-maakt. Opnames in afkickklinieken. Al het geld opgemaakt en nu in de schuldsanering. Ik moet leven van nog geen twee tientjes per dag.'

Het is een passage uit de biografie *Kieft*, geschreven door Michel van Egmond. Bijna 160.000 exemplaren gingen in 2014 over de toonbank. Het levensverhaal van *Kieft* werd daarmee in dat jaar het best verkochte boek.

Gijp, eveneens van de hand van Van Egmond, was in 2012 een nog groter succes. Het boek werd met 360.000 verkochte exemplaren een megabestseller en won de NS Publieksprijs. Met *De Renner* van Tim Krabbé is *Gijp* het meest succesvolle sportboek uit de geschiedenis.

De commerciële knallers volgden elkaar in rap tempo op. *Geen Genade* waarin Thijs Slegers het onstuimige leven van voetballer Andy van der Meijde optekende, was goed voor 120.000

exemplaren. Ook *Vechtlust* over voetballer en vrouwenversierder Fernando Ricksen en geschreven door Vincent de Vries, werd een bestseller en bovendien bekroond tot sportboek van het jaar.

Intussen groeit het aantal nieuwe titels gestaag door: Thomas Dekker, Hans Kraaij, Jan Boskamp, Daphne Kosters, Chris Gyan, Luc Nilis, Gerard den Haan en recentelijk scheidsrechter Bas Nijhuis. Allemaal krijgen ze hun eigen biografie, met hun (achter)naam bondig in vette blokletters op het omslag, soms

versterkt met termen als 'vechtlust', 'geen genade', 'mijn strijd'. Niet zelden is de inhoud zo spraakmakend dat ze mogen aanschuiven bij *De Wereld Draait Door*.

Nieuwe doelgroep aanboren

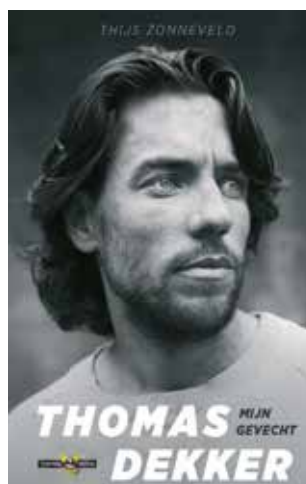
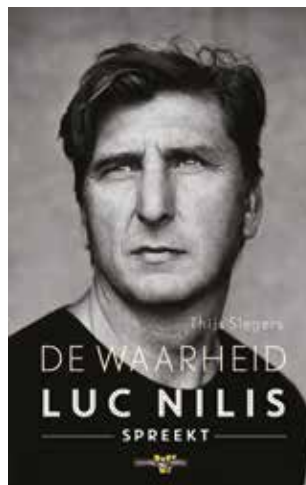
Uitgeverij Voetbal Inside, die gerund wordt door de drie-eenheid Johan Derksen, dochter Marieke Derksen en Michel van Egmond, geeft de boeken uit en heeft al zeven bestsellers op haar naam staan. *Kieft, Gijp, Vechtlust* en *Geen Genade* werden nog onder de vlag van VI (Voetbal International) Boeken uitgebracht,

Het is zelfs voor de meest boekenhatende man een leuk cadeau

waar Johan Derksen tot de breuk in 2015 werkzaam was.

De uitgever boorde er een geheel nieuwe doelgroep aan: die van niet lezende voetballiefhebbers. Mannen die sinds *Alleen op de Wereld* en *Pinkeltje* geen boek meer hadden aangeraakt, gingen dankzij de bestsellers als die van Michel van Egmond plotseling lezen. Het einde is voorlopig nog niet in zicht; sportbiografieën, ook die van andere uitgevers die er inmiddels goed belegd brood inzien, blijven in grote aantallen verschijnen.

Hoe komt het dat juist deze boeken het zo goed doen? 'In de eerste plaats is goed verkocht natuurlijk nog iets anders dan goed gelezen. We weten niet wat er thuis gebeurt', verklaart Lisa Kuitert, hoogleraar boekwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. 'Zo'n boek kan ook ongelezen in de kast blijven liggen. Ik denk dat deze sportbiografieën vaak cadeau worden gedaan. Met een non-fictieboek voor iemand die van voetballen houdt – en zelfs dat hoeft niet – zit je al snel goed. Het is geen zware literatuur en zelfs voor de meest boekenhatende man een leuk cadeau.' Maar natuurlijk spelen ook andere factoren mee. Kuitert: 'Het helpt als er iets spannends of onthullends in staat. Een dopingaffaire, een ver-

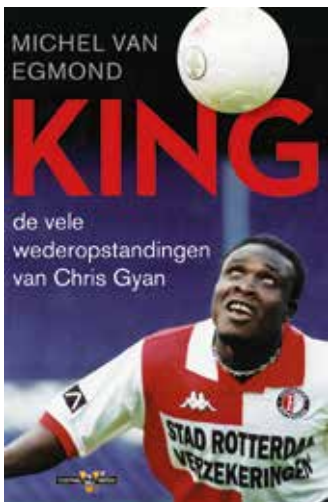
slaving. Een rafelrandje waar gedoe om komt is prettig voor de verkoop en de populariteit van een boek.'

Cocaïne, gokken en vrouwen verslinden

Bij het succes van de biografie *Kieft* speelde de onthulling een grote rol. Van Wim Kieft heerste het beeld van die sympathieke, bescheiden jongen; veel vrouwen waren vroeger verliefd op hem. Vrijwel niemand kon vermoeden dat hij twintig jaar gebukt ging onder een cocaïneverslaving, schulden had en zijn huwelijk om zeep hielp. Bovendien bekende hij dat hij eigenlijk nooit echt genoten had van zijn carrière als profvoetballer. Vrouwenverslinder Fernando Ricksen vertelde vlak na het verschijnen van zijn biografie bij *De Wereld Draait Door* dat hij aan de ongeneeslijke spierziekte ALS leed. Dat tragische feit in combinatie met het ruige leven dat in zijn biografie beschreven wordt, zal ongetwijfeld ook hebben bijgedragen aan de aantrekkingskracht van het boek.

Want hoe cynisch ook: leed doet het goed in de boekenwereld. Het wemelt in de bestsellerlijsten van de waargebeurde verhalen over zelfmoord, kanker, depressies, burn-outs, verslavingen,

mishandeling, overleden geliefden en alle ellende die een mens maar kan overkomen. Biechtbiografieën noemen ze het ook wel: de

boeken waarin sporters schuld bekennen, eerlijk vertellen dat ze doping gebruikten, verslaafd aan drugs of gokken waren, hun vrouw bedrogen, financieel aan de grond zaten, met depressies kampten of zelfmoordgedachten hadden.

Bij de voetbalbiografie scoren dan ook niet zozeer de boeken over de beste spelers of de

grootste helden, maar eerder die over diegenen die de diepste dalen bereikten. De vliegangst van topvoetballer Bergkamp, zoals beschreven in diens biografie, is in dat verband best aardig, maar het stiekeme dopinggebruik en de aftrekschènes in de hotelkamer van wielrenner Thomas Dekker zijn voor veel lezers net even spannender. Dat zie je terug in de verkoopcijfers.

Was de lezer in 1962 nog tevreden te stellen met de lotgevallen van Faas Wilkes in *Het leven van Faas Wilkes* van Jan Liber – Wilkes liep huilend het veld af toen de scheidsrechter hem als puber vermanend toesprak 'Ik zal pingelen als ik dat wil!' –, tegenwoordig moet je toch op zijn minst een kameel in de garage hebben staan, zoals in huize Van der Meijde.

Explosieve stijging aantal biografieën

De opmars van de sportbiografie lijkt vooral iets van de laatste jaren te zijn, maar het genre bestaat al veel langer. Wielrenner Jaap Eden was in 1928 de eerste sporter die drie jaar na zijn dood een eigen biografie kreeg. Aad Haverkamp, als promovendus verbonden aan de Onderzoeksgroep Sportgeschiedenis aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, doet onderzoek naar sportbiografieën door de jaren heen en constateert dat het genre vanaf de jaren 90, en dan vooral de afgelopen vijftien jaar, explosief is gestegen. '75 procent van de sportbiografieën is na 1994 gepubliceerd. In algemene zin is de biografie de laatste jaren een populair genre. Ook zangers, het Koningshuis en politici doen het goed. Sport speelt bovendien een steeds belangrijker rol in de samenleving. De overheid geeft er meer geld aan uit en in de media is er veel aandacht voor.

Dat draagt allemaal bij aan dat groeiende aanbod,' legt Haverkamp uit.

Inhoudelijk verkent de sportbiografie het laatste decennium ook andere terreinen dan voorheen. 'Nu worden veel vaker taboes geslecht. Dat was in de sportbiografieën tot en met de jaren zestig heel anders. Sporters werden zo gewoon mogelijk gemaakt, alsof ze je burens konden zijn. Dat gewoonheidsideaal was een belangrijke deugd. Fanny Blankers Koen bijvoorbeeld werd in haar biografie uit 1949 in de eerste plaats vastgelegd als huisvrouw die sokken stopte en eten kookte en pas in de tweede plaats als hardlooperster.'

In de jaren zeventig en tachtig speelde geld juist een belangrijke rol in de sportbiografie. In het levensverhaal werd breed uitgemeten hoeveel geld de sporters verdienden, hoe luxe ze leefden, in welke mooie auto ze reden en waar ze hun tropische vakanties doorbrachten. Spelers als Crujff, Wim van Hanegem en Arie Haan kregen hun eigen biografie. Meestal verschenen die tijdens of vlak na het einde van de carrière. De afgelopen twintig jaar kwamen er ook steeds meer zogenaamde herdenkingsbiografieën over spelers die al lang geleden zijn gestopt.

Zwembadje schoonmaken en saunaatje pakken

Kenmerkend voor de sportbiografie van na de jaren negentig is volgens Haverkamp dat veel meer wordt ingegaan op het gevoelsleven van de sporter, op zijn of haar psychische problemen, dood, depressies en onzekerheden. 'In de jaren 70 en 80 werden sporters gepresenteerd als zelfbewuste helden, maar daarna kwam meer de nadruk te liggen op hun kwetsbaarheid, op de persoon achter de sporter. Wat met name de laatste jaren opvalt is dat het steeds vaker gevallen helden zijn waarover boeken worden geschreven:

sporters die openhartig praten over hun zonden als drank, drugsgebruik, doping en vreemdgaan.

Biografieën over 'bravere' sporters als Sven Kramer, Edwin van der Sar, Marianne Vos en Dennis Bergkamp verschijnen ook nog altijd, maar worden in de regel minder snel bestsellers. De laatste tijd verschijnen meer

‘Dat is toch heerlijk joh, zo’n boekie.’

biografieën van sporters die niet tot de absolute top behoren, maar die wel een interessant leven leiden vol sensatie en schandalen. Vooral die boeken verkopen goed.’ Daar zijn volgens Haverkamp twee redenen voor. Enerzijds is het de inhoud, het spannende

verhaal dat aanslaat bij een nieuwe doelgroep die voorheen niet of nauwelijks las. Anderzijds hanteert uitgever Voetbal Inside een slimme marketingstrategie. ‘Twee keer per week zit Johan Derksen aan tafel bij het tv-programma Voetbal Inside. Ze maken daar zoveel gratis reclame als mogelijk is. Ze houden voortdurend het boek omhoog en praten erover. Daar bereik je veel potentiële lezers mee.’

De boeken zijn bovendien vlot en meeslepend geschreven, waardoor ze makkelijk lezen: veel dialoog, hoofdstukken in vraag-antwoordvorm als in een interview en tal van anekdotes. Door spreektaal niet te schuwen, zoals Michel van Egmond doet, krijg je een goed beeld van de sporter. Zo praat René van der Gijp voortdurend in verkleinwoordjes. ‘Zwembadje schoonmaken, autootje wassen, stukje fietsen, saunatje aan, drankje erbij, kleine dingetjes.’ Door die levensechte gesprekken brengt hij Van der Gijp heel dicht bij de lezer, alsof hij naast je zit te praten.

Van pulp tot serieuze zaak

Desondanks wordt door de literaire wereld soms wat badinerend gedaan over boeken als *Gijp* en *Kieft* die op de nachtkastjes van veel Nederlandse mannen prijken.

Kuitert benadrukt dat de boeken natuurlijk ook eigenlijk geen échte biografieën zijn. ‘De sporters zijn nog niet dood en er staan geen voetnoten met bronnen in zoals dat bij een serieuze biografie wel het geval is. Maar daar

zitten de lezers ook niet op te wachten, vermoed ik.’ Gijp zegt daar zelf in een interview met *8Weekly* over: ‘Dat is toch heerlijk joh, zo’n boekie. Niet echt zo’n officiële biografie of zo, van A tot Z z’n hele leven. Kan toch niemand wat schelen joh, zo’n heel leven achter mekaar. Nou ja, toegegeven: de mensjes zijn er wel druk mee. Hoe vind je het omslag? Lachen toch, lekker zelf op de voorkant van z’n eigen boekie. Haartjes omhoog, lekker toch.’ Kuitert denkt wel dat het sportboek in het algemeen steeds serieuzer wordt genomen. ‘Lange tijd was het een pulpachtig genre. Literaire uitgevers waagden zich er niet aan. Martin Ros, werkzaam bij de Arbeiderspers en wielersfanaat, gaf het sportboek echter een zetje door in 1987 zelf met het wielersboek *Heldenlevens* te komen. Hij verlaagde de drempel en verbeterde het imago van sportboeken. Hierdoor kwamen ze in een ander segment terecht. Ze werden beter geschreven, mooier uitgegeven.’

Haverkamp ziet ook dat het begrip sportbiografie steeds ruimer wordt genomen. ‘Er verschijnen nu niet alleen boeken over sporters, maar ook steeds vaker over mensen die aan de zijlijn van de sport werken: voetbaltrainers als Louis van Gaal en Guus Hiddink, ex-speler en tv-analist Jan Boskamp, voormalig FC Twente-voorzitter Joop Munsterman en recentelijk scheidsrechter Bas Nijhuis. Een boek over zaakwaarnemer Rob Jansen is in de maak.’ Wederom geen boek dat keurig chronologisch verteld wordt en vier pagina’s voetnoten bevat, maar wel vermakelijke anekdotes over bijvoorbeeld assistent Rob van de Ven die zijn eigen draai aan de Engelse taal gaf en zelf vast nooit een bestseller wordt, want: “I never skate the wrong schaats.”

